

Ed: Tomas Moniz ve Jeremy Adam Smith

Radikal Baba, Habitus Yayıncılık, 2014, 294 sayfa, ISBN: 978-605-4630-19-6

Reviewed by: Çiçek Nilsu Varlıklar Demirkazık, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,

DOI: 0000-0003-4576-9991

Türkçe yazında 2000'lerden sonra gelişmeye başlayan eleştirel erkeklik çalışmaları sayesinde "erkeklik" konulu kitapların çoğaldığını söylemek mümkün. Özellikle militarizm, çalışma hayatı, sinema ve edebiyat temsilleri gibi alanlarda erkekliklerin kurgulanışı yayınlarda yer edinirken erkeklikle ilgili bir başka uğrak olan "baba olmak"la ilgili kaynaklar ise hala oldukça kısıtlı. Halbuki Pınar Selek'in de belirttiği gibi toplum, bir erkekten sünnet olma, askere gitme, işe girme ve evlenme görevlerinden sonra son olarak baba olma görevini de yerine getirmesini bekler ve bu nedenle "babalık" kavramı erkekliğin kurucu unsurlarından biri olarak karşımıza çıkar. Alandaki yazın çoğunlukla "Babalık Sanatı" ya da "Babalık Kılavuzu" tarzı başlıklardan oluşan eğitim kitaplarından, "ebeveynlik ölçekleri" ile sınırlı bir babalık rolünü ölçen araştırmalardan ve bütün patolojilerin nedenini annelerin hatalarına yükleyen, babaların ise sadece "terk etmemiş" olmakla bile çocuklar için üst benlik gelişimini sağlayıcı bir rolde bulunduğu psikanalist analizler içeren kitaplardan oluşuyor. Bu tarzın dışında başka bir kitap okumak isterken *Radikal Baba* ile karşılaşırsanız, babalık deneyimiyle ilgili oldukça farklı noktalardan pek çok hikâyeyi dinleme fırsatına kavuşmuş olursunuz.

Radikal Baba temelde Rad Dad adlı zinde ve Daddy Dialectic adlı forumda yer alan yazılardan derlenen bir kitap. Editörlerden Tomas Moniz Rad Dad'ın, Jeremy Adam Smith ise Daddy Dialectic'in kurucularıdır ve kitaba gerek kendi anlatılarıyla gerekse yaptıkları söyleşilerle katkı sunmuşlardır. Diğer yazarlara bakıldığında ise geniş çeşitlilikte bir yelpaze görmek mümkün: fotoğrafçı, transseksüel

(çevirmenin tabiriyle transcinsel) bir hukukçu ve bir müzik grubu üyesinin yanında ev babaları [*stay home dads*], bir punk rock aktivisti, pek çok farklı alanda faaliyet göstererek kendilerini sosyal adalet aktivistleri olarak tanımlayanlar vb. Babalık deneyimlerini yazan erkeklerin kimlikleri önem teşkil ediyor çünkü kitap ebeveynlik alanını apolitik bir noktadan değil, politik seçimlerin bu alan üzerindeki karşılıklı etkisi üzerinden kurgulamayı hedeflediğini belirtiyor. Babalık deneyimleriyle ilgili bir kitap yazmayı riskli bulduğunu söyleyen Moniz, bunun nedenlerinden birinin hala çocuk bakımı ve ev işlerinin büyük çoğunluğunun kadınların sorumluluğunda olduğu bir dünyada “alt değiştirdiğini” ya da “çocuğunu uyuttuğunu” söyleyen babaların bu alanda ahkam kesmesinin kendini beğenmişlik olarak algılanabileceğinden çekinmesi olduğunu belirtiyor. Bir diğer neden ise erkeklerin ebeveyn olma konusunda söyleyecek fazla şeylerinin olmadığı yönündeki genel inanış olarak sunuluyor. Ebeveynliğin de içinde bulunduğu yeniden üretim alanı sadece kadına ait bir alan olarak algılandığı sürece bu inanışın devam etmesi olası görünüyor. Yine de bu riskleri göze alan editörler kimi zaman çocukların ergenlik sorunları ya da bakım vermenin sıkıntılarını içeren eğlenceli babalık anlatılarını, kimi zaman da erkeklige dair derinlemesine sorgulamalar içeren yazıları bir araya getirerek bizlerle buluşturmuşlar. Cinsiyetlere özgü rolleri meşrulaştırmak için kullanılan babalığa dair sosyal klişeleri sorguladığını söyleyen kitap aynı zamanda “erkeklerin başarının anlamı ve başarıya ilişkin kapitalist kavramların erkek kimliğinin oluşumuyla bağlantısını derinlemesine tekrar ele almalarını” (s. 8) da amaçlıyor.

Kitapta yazılar sıralanırken 5 ayrı sınıflandırmaya gidilmiş. İlk 3 bölüm çocukların gelişim dönemlerine göre bir ayırım yaparken son iki bölüm “anne-babalık politikaları” ve “radikal babalarla röportajlar” başlıklarını taşıyor. İlk kategori olan “Doğum, Bebekler ve Yürüme Çağındakiler” farklı pek çok öyküyü anlatıyor okuyuculara. Yakın arkadaşları olan lezbiyen bir çifte sperm donörlüğü yapan gey bir erkeğin “baba” kavramını tanımlayışını ve doğumda eşyle beraber olan bir erkeğin bu deneyimi paylaşımını okuyoruz. Evlat edinen bir punk rock aktivistinin kendi babasıyla ve erkeklikle ilgili olan sorgulamaları

ışığında geliştirdiği babalığa dair düşüncelerini ve toplumsal dönüşüm/“devrim” için yapmak istedikleriyle sevgi ile büyütme isteği çocuğuna karşı sorumluluklarının çatıştığı noktaları öğreniyoruz. Siyahi bir baba olan Shawn’ın bir gün parkta kızıyla oynarken yaşadığı olayda beyazlar tarafından suçlanması anlatması ve kızının ten renginin hiçbir öneminin olmadığı bir dünyada yaşayabileceğine dair umudunu kaybettiğini söylemesi elbette ki okuyanları etkiliyor. Bir yazıda engelli bir çocuğa sahip bir erkeğin hayatını incelerken bir diğer yazıda kendisini transinsel olarak tanımlayan Jack’in ebeveynlik sürecinde cinsiyetin anlamını yeniden düşündüğüne ve cinsel kimlik/cinsiyet kimliği ile ilgili sahip olunan politikalarla uyumlu bir aile kurmanın zorluklarından bahsedişine tanık oluyoruz.

İkinci bölüm olan “Çocuklar”da babaların hikâyeleri biraz daha değişiyor ve artık büyüyen çocuklarıyla birlikte yoğunlukla toplumsal cinsiyet rol kalıplarıyla, etnik ayrımcılıklarla, piyasa zihniyetiyle, sporun rekabetçiliğiyle, teknolojinin gelişimiyle mücadele ettiklerini görüyoruz. Çocukların “Baba, sen Meksikalıya benziyorsun, ama ben beyazım” şeklindeki tespitlerinin ya da “Bu kişi kız mı erkek mi anlayamadım”, “Neden okulda erkekler, özellikle siyah erkekler başlarını kızlardan daha çok belaya sokuyor” tarzı sorularının artık babaları klasik rol ve kimliklerle ilgili açıklamalarda bulunmaya yönelttiğini görüyoruz. Kızının odasını Yuri Kochiyama ve Frida Kahlo’nun posterleriyle süslemeyi, onu cinsiyet ayrımı olmayan oyuncaklarla büyütme planlarken en sevdiği renk pembe olan bir kız çocuğu olan ya da çok sevdiği *Star Wars* filmlerini iki oğluna izlettikten sonra onlara umut, sevgi ve uyumun da savaş, şiddet ve ölüm kadar kuvvetli güçler olduğunu açıklamak zorunda kalan babalarla karşılaşılıyor. Kitlese pazarlama ve cinsiyet arasında derin bir bağın olduğunu ve satın aldığımız şeylerin kimliklerimizi inşa eden sistemleri güçlendirdiğini söyleyen bir baba çocuğu için şöyle diyor: “Ona kendisini yetersiz hissettirip sonra geçici bir neşe veya bütünlük hissi yaşaması için bir şeyler satın almasını sağlama üzerine kurulu bir sistemin getirdiği yükler olmadan kendi kimliğini ifade edebilmesini ve onu keşfetmesini istiyorum. [...] Kendi kültür ve değerlerimi çocuğuma yansıtır

olduğumu itiraf ediyorum, ama sanırım bu da anne-baba olmanın bir parçası” (s. 106).

“Çocukluk ve Ergenlik” başlıklı 3. bölümde -tahmin edilebileceği gibi- babaların ergen çocuklarıyla yaşadıkları sıkıntılara odaklanılıyor. Fark ediyoruz ki artık cinsellikle ilgili çok daha detaylı konuşmanın ve bilgi vermenin zamanı gelmiş! Peki, çocuğunu ot içerken ya da yalan söylerken yakalayan bir baba ne yapar? Kızınızla dinlediği müzik türü nedeniyle kavga edebileceğiniz hiç aklınıza gelir mi? Materyalizme karşı birisiniz ve çocuğunuzu materyalizmden koruyucu değerlerle büyüttüğünüzü düşünüyorsunuz ve bir gün ergen kızınızın maddiyatçı ve sınıf ayrımı yapan söylemlerine tanık oluyorsunuz, nasıl davranırsınız? Bütün bu sorunların hepsi hayatın içinden ve ne yapılacaklara dair bir reçete var ortada, ne de “doğru”lar; sadece deneyimler önem kazanıyor bu noktada. Bir başka babanın deneyimine göre erkekler için son derece homososyal bir alan olduğunu anladığımız kaykaycılık ortamı, kız çocuk yetiştirme konusunda geleneksel kurallara karşı koyan bir alan olarak karşımıza çıkabiliyor mesela. Bu ortam ergenlere farklı insanlarla ve yaşam tarzlarıyla tanışmaları, dünyayı öğrenmeleri için bir olanak sağlayabiliyor.

“Anne-Babalık Politikaları: Cinsiyet, Irk, İşbirlikleri, Vizyonlar” bölümünde babalıkla ilgili değerlerle politikaların birleştiği noktaları görüyoruz. Çocuklarını yetiştirirken onlara iyi rol modeller olmaya çalışan fakat mükemmel ebeveyn olmayı başaramayan babaların kaygılarını okuyoruz. “Böyle feminist bir baba nasıl olur da bu kadar tipik bir erkek çocuk yetiştirir?” tarzı bir eleştiri karşısında “çocuğuma sadece örnek olmaya çalışıyorum ve bunu da ancak doğru olduğunu düşündüğüm hayat tarzını sürerek başarabilirim” açıklamasında bulunuyor bir baba. Başka biri ise iyi rol modellerin yanında destekleyici bir toplumun da olması gerektiğini, işlerin sağlık hizmeti ve çocuk doğduktan sonra izin talebiyle bitmeyip çocuğun bakımının sürekliliği ve çalışma hayatına dair alternatiflere ihtiyaç olduğunu belirtiyor. Yaşadığı yerdeki devlet desteği sisteminden dolayı yarı zamanlı bir işte çalışarak devlet yardımı alan, bu sayede çocuklarını kreşe göndermemeyi tercih eden bir baba diğer erkeklere şöyle sesleniyor: “Sizin evde olmanızı

desteklemeyen bu ülkedeki cezalandırıcı, püriten kültür. Bana veya vergilerinizin desteklediği diğer babalara kızmayın. Sizi bizlere katılmaktan alıkoyan bu utanç, onur ve korku sistemini yaratan varlıklara kızın. Sizi çocuğunuzun ilk adımlarını attığını görmekten alıkoyan sisteme kızın” (s. 229-230).

Kitabın son bölümünü ise radikal babalarla yapılan röportajlar oluşturuyor. Günümüz yetişkin dünyasına hâkim olan “kıran kırana rekabet” duygusunu çocuklarını başkalarıyla yarıştıran yaşatan, aşırı hevesli orta sınıf anne-babaları eleştiren bir aktivist olan Chang, çocukluğun bile yeni liberalizmin işgali altında olduğunu düşündüğünü söylüyor. Bir başka aktarımda feminist ekonominin eleştirelliği sayesinde fark ettiklerini söyledikleri çocuklara yönelik kapitalist gıda reklamlarını durdurma kampanyası başlatan bir grupla karşılaşılıyor. Çocuklarına sahip olduğu değerleri aktarmaya çalışırken onları “siyaseten doğru” hale getirme çabası içinde olmadığını söyleyen bir diğer baba çocukların önlerine sunulan verili bir dünyada yaşamalarını istemediğini söylüyor. Bu yüzden çocuklardan ırk, sınıf, cinsiyet ve cinselliği bilmeleri, tarih ve kültürü öğrenerek mücadele etmeyi kendilerinin tercih etmeleri bekleniyor. Bir başka insanın sorumluluğunu alma kararını da içeren çocuk büyütme eylemini son derece politik bir eylem olarak gördüğünü söyleyen başka bir baba, yazar olarak araştırdığı Zapatista hareketinden esinlendiğini söylüyor. Zapatistalar için “onur” kavramı kişinin tüm potansiyelini yaşama hakkı anlamına geliyor ve yazar da kızını devrimci bir onurla yetiştirmek istiyor.

Radikal Baba elbette ki ABD merkezli anlatılardan oluşuyor fakat - neyse ki- ABD'nin kozmopolit yapısı çeşitliliği oldukça arttırıyor. Kitabı okurken şu soru geliyor aklınıza: Eğer bu kitap Avrupa, Asya ya da Orta Doğu anlatılarından oluşsaydı ne gibi farklılıklar olurdu? İnsanlıkla ilgili evrensel ortaklıklarımızın yanında kültürel, ekonomik ve politik farklılıklar kuşkusuz ki çok daha farklı hikâyeler ortaya çıkarır, mümkün olduğu oranda da karşılaştırma yapabilmemizi sağlardı. Fakat kitabın şöyle bir ortak görüşe sahip olduğunu söylemek mümkün: ebeveyn olarak baskın kültürün değerlerinden rahatsızsanız bu kültürü sahip

olduğunuz tüm mütevazı yöntemlerle değiştirmeye çalışmalı ve çocuklarınızı da buna yönlendirmelisiniz (s. 256). Yani baskın kültür ve mücadele yöntemleri her toplumda farklı özellikler gösterebilir, önemli olan değişim isteğidir. Kitabın *radikalliği*, tam da bu değişim isteğinden kaynaklanıyor. Çocukunu “askerleştirmeden” onu direnişe hazır biri haline nasıl dönüştüreceğinin kaygısını yaşayan bir ABD’li babayı okumak Türkiyeli bir okurun özdeşim kurabileceği noktaları ortaya çıkarabiliyor. Farklı olasılıkların varlığını bilmek okuyucu için motive edici olabiliyor. Bu kitaptan anarşist konferanslarda çocuk bakım hizmetinin verilmiş, anne baba olma üzerine panellerin yapılmış olduğunu öğreniyoruz ve “çocuk dostu devrim” diye bir fikrin varlığına tanık oluyoruz.

Radikal Baba bir araştırma/inceleme kitabı olmadığı için ondan belli tutarlılıkta bir bütün oluşturmasını beklemek mümkün değil. Farklı düşünceye ve deneyime sahip yazarlar bazen eğlenceli, bazen dramatizasyona kaçan hikâyeler anlatırken bazen de “klişe” söylemlerde bulunabiliyorlar. Kitabın tutarlı bulabileceğimiz yanı ise çoğu yazarın söyleminin feminizmden beslenmesi, bu sayede de hedeflediği radikal duruşu yansıtabilmesi. Yazının başında değinilen erkekliğin kurucu unsurlarından biri olan babalık, feminist bir bilinçle tanımlanmadığında kadınlar üzerinde hakimiyet kurmak amacıyla ve erkeklerin egolarını büyüten yeni bir alan olarak kurgulanma riskini içinde barındırıyor. Bu sebeple günümüzde erkeklik krizi tartışmaları çerçevesinde şekillenmeye başlayan yeni erkeklik, içerimli (inclusive) erkeklik tanımlamalarının altında sınıflandırabileceğimiz *yeni/ eşitlikçi/ demokratik/ ilgili/ pro-feminist babalık*, otomatik olarak radikal bir özellik kazanıp kendisini hegemonik ya da geleneksel erkekliğin karşısında konumlandırmış olmuyor. Tartışmalar daha çok yeni, bebeğin bakımına katılıyor olmak pro-feminist babalık için önemli bir koşul fakat yeterli değil. Yürürlüğe giren kamu politikalarıyla beslenmediğinde ve feminizmin yol göstericiliğiyle desteklenmediğinde eksiklerinin kalması kaçınılmaz. Ayrıca Günay-Erkol’un (2019) da bahsettiği gibi, eşitizliğin farkına varmaları için erkeklerin baba olmasını bekleyeceksek işimiz zor çünkü babalık geç yaşlarda edinilen bir kimlik ve her erkek de baba

olmak zorunda değil. Yine de geç olsun, g olmasın diyelim. Baba olduktan sonra feminizme desteğinin arttığını söyleyen editörlerden Smith, yirmilerinde yanıtladığını zannettiği feminist sorulara kişisel ve politik düzeyde yeni yanıtlar bulmaya başlamış. Bu başlangıçlar bizler için mit verici.

Bir hikye anlatıcılığı olarak blog yazılarını okumak eğlenceliydi. Fakat yazarlar bizi şu konuda uyarıyor; kapitalizmin, dinin ve ataerkinin de kendi anlattığı hikâyeler var ve bunlar gündelik hayatın her yerindedir. O yüzden *radikal* olanlarını dinlemek her zaman için daha ilgi çekici olacaktır.

Kaynakça:

Günay Erkol, . (2019). *Erkeklerin babalık rollerine girmeden inisiyatif almalarını sağlamalıyız* adlı söyleşisi.

<http://www.sivilsayfalar.org/2019/03/27/erkeklerin-babalik-rollerine-girmeden-inisiyatif-almalarini-saglamaliyiz/?fbclid=IwAR0LF9mpo1eJxpoiUWPjhLjLjQmI5w8t-GvqIt5mdkTNZb1C9is4Ln5zzBE> adresinden erişildi.